

AISTIJA

LATVIŅU LIETUVIŅU VIENYBĒS

Centro Valdybos informācijas

LATVIEŠU LIETUVIEŠU VIENĪBAS

Centrālās Valdes informācija

3. (7.) nr.

28. jūlijā, 1953. g.

LIETUVIEŠI CEĻ SAVU PASAULES ORGANIZĀCIJU

Latviešu trimdas sabiedrībā dienas kārtībā ir latviešu globālās organizācijas jautājums. Tiek cītīgi spriests, vai šāda organizācija vispār vajadzīga un kā tā veidojama. Katrā zemē latvieši ir cītīgi organizējušies un centrālo organizāciju nosaukumi ir ļoti atšķirīgi: Vācijā - Latviešu Trimdas Kopība ar Latviešu Centrālkomiteju priekšgala, Lielbritānijā - Latviešu Nacionālā Padome Lielbritānijā, Kanādā - Latviešu Nacionālā Apvienība Kanādā, ASV - Amerikas Latviešu Apvienība, Austrālijā - Latviešu Apvienība Austrālijā. Palūkosimies, ka šos organizatoriskos jautājumus ir atrisinājusi lietuvieši.

Lietuviešu globālās organizācijas jautājumu izlēma Augstākā Lietuvas Atbrīvošanas Komiteja (sastāv tikai no 10 locekļiem). Tā izstrādāja Pasaules Lietuviešu Kopuma (Pasaules Lietuvių Bendruomenė, saīsināti PLB) pagaidu statūtus un vienkārši uzaicināja trimdas saimi saskaņā ar tiem organizēties. Tai laikā jau bija nodibinātas zemju organizācijas. Dažas no tām negribēja pakļauties Atbrīvošanas Komitejas norādījumiem. Atbrīvošanas Komitejas morālais svars tomēr bija tik liels, ka trimdas tauta sāka organizēties no apakšas, pretinieki padevās un šķērķētās organizācijas tika likvidētas (Austrālijā). Vislielākie šķēršļi varēja rasties ASV, jo tur lietuviešu emigrācija jau no agrākiem laikiem apvienojusies vienā centrālā savienībā - Amerikas Lietuviešu Padomē. Šī padome sastādās no biedrību pārstāvjiem. Amerikas Lietuviešu Padome tomēr pieņēma PLB ideju un atbalstīja tās iedzīvināšanu arī ASV.

Pasaules Lietuviešu Kopuma (PLB) pamatideja ir: PLB ir organizēta lietuviešu tauta svesumā, bet ne biedrība vārda parastā nozīmē. PLB nevienam lietuvietim nav īpaši jāiestājas. No PLB nevienam lietuvietim nevar arī izslēgt. Balsstiesības bauda tie, kas izpildījuši zināmus nosacījumus, starp citu, kas samaksājuši solidaritātes nodevu. PLB tā tad nav organizāciju apvienība. PLB neaizstāj biedrības. "Lietuvju chartā" tiesi aizrādīts, ka biedrību darbība veicināma kā vispārīgs tautisks pienākums, jo tautiskā biedrība ir "tautiskā darba talciniece". Biedrības pastāv tautas kopumā, kā agrāk dzimtenē tās pastāvēja valsts vai pašvaldību ietvaros.

PLB mazākā vienība ir novads. Novads aptver vienu pilsētu vai arī plašāku apgabalu atkarībā no tautiešu skaita un satiksmes apstākļiem. Visi novadā robežās dzīvojošie lietuvieši izvēl novada valdi (komiteju).

PLB nākamā organizatoriskā pakāpe ir atsevišķa emigrācijas zeme. Visi attiecīgās zemes lietuvieši izvēl vienu pārstāvi no 1000 tautiešiem. Šie pārstāvji sastāda zemes padomi. Zemes padome izvēl zemes valdi (centrālkomiteju) un revīzijas komisiju. Plasākajās emi-

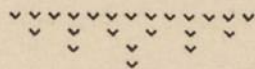
grācības zemēs vēl var izveidot arī apgabalus ar apgabalu valdēm (apgabalu komitejām).

Atsevišķo zemju padomes izvēl pārstāvēt pasaules lietuviešu kongresam. Kongress izvēl PLB vispasaules centrālo valdi un centrālo kontroles komisiju. Centrālā valde pārziņā pasaules lietuviešu Kultūras Fondu.

PLB pagaidu statūtos nosacīta iekārta tikai galvenos vilcienos. Atsevišķās emigrācijas zemes var izstrādāt sīkākus statūtus.

PLB organizēšanas darbs pašreiz tiek veikts atsevišķi emigrācijas zemju apmērā. Pasas virsotnes vēl trūkst. PLB jau noorganizēta visās Eiropas zemēs un Kanādā. ASV organizācijas darbs vēl nav noslēdzies. PLB tāpat jau pilnīgi noorganizēta svarīgākajās Dienvidamerikas zemēs un Austrālijā. Pasaules lietuviešu kongress sanāks pēc organizācijas darbu pilnīga noslēguma visās zemēs. Svarīgākais, ka ejamais ceļš ir skaidrs, nav nekādu strīdu un svārstīšanās.

Redzam, ka pasaules lietuviešu globālā organizācija jau top, nezaudējot laiku garās diskusijās un pūlēs saskaņot dažādus projektus, dažādus nosaukumus un dažādus organizatoriskus principus. Bet kad taps BALTIEŠU PASAULES ORGANIZĀCIJA?

— " GALVAS PILSĒTA KAUT KUR STARP JONIŠĶIEM UN LIELVIRCAVU " —

Laikrakstā LAIKS š.g. 23. maija numurā ievietots raksts "Galvas pilsēta kaut kur starp Jonišķiem un Lielvircavu". Rakstā atstāstītas lietuviešu un igauņu politiķu un sabiedrisko darbinieku domas Baltijas valstu federācijas jautājumā. No lietuviešu puses izteiktas saubas, vai visu triju Baltijas tautu federācija būšot iespējama, jo igauņi orientējoties uz savu brāļu tautu - somiem. Tādēļ esot laikus jāapsver arī cita versija - tikai Lietuvas un Latvijas federācija. Šai gadījumā rodoties jautājums par kopējo galvaspilsētu. Kāds izteicies, ka jādibinot pēc ASV (un Austrālijas, red.) parauga jauna galvas pilsēta kaut kur pie Latvijas un Lietuvas robežas.

Sakarā ar minētām pārrunām presē jāatgriežas pie jau dzimtenē LLV aktīvo darbinieku izteiktām domām un izstrādātiem metiem latviešu un lietuviešu kopējās galvas pilsētas jautājumā.

Vienotā Latvijā un Lietuvā būtu ne internacionāla, bet nacionāla valsts, jo latviešu un lietuvieši ir brāļu tautas ar kopēju vēsturi un kopējiem nacionālās kultūras pamatiem. Vienotā valsts kāpinātu mūsu nacionālo apziņu un nacionālos spēkus. Moderns paraugs mūsu acupriekšā ir Jugoslāvija, kurā apvienotas trīs radniecīgas slavu tautas. Vienotai Aistijai, protams, būtu jāmeklē arī galvas pilsēta. Nav divu domu, ka celt pilnīgi jaunu pilsētu līdzienā vietā "starp Jonišķiem un Lielvircavu" un tad pārkārtot visu vēsturiski izauguso satiksmes ceļu tīklu nebūtu prāta darbs. Galvas pilsēta jāizvēlas kādā no kopējai robežai vistuvāk esošajiem jau pastāvošajiem centriem. Robežai tuvākās pilsētas ir Liepāja un Klaipēda, Jelgava un Šaūli, mazāki centri Mēzeiķi, Bauska, Birzi. Daugavpili nevaram ņemt vērā tās tuvumā dēļ austrumu robežai. Apsverot katru no minētajām pilsētām atsevišķi, mūsu uzmanību vispirma kārtā saista ŠAŪLI aiz sekojošiem svarīgiem iemesliem: 1) Šaūli atrodas tiesi pusceļā uz satiksmes ass Rīga-Jelgava-Šaūli-Kauna-Vilņa. 2) Šaūli ir vislīdākais dzelzceļu mezgls visā Baltijas valstu teritorijā. Šaūļu krusoto sekojošas starptautiskās satiksmes magistāles: a/ Berlīne-Šaūli-Rīga-Tallina-Helsinki, b/ Varsava-Kauna-Šaūli-Rīga-Tallina-Helsinki, c/ Berlīne-Šaūli-Rīga-Pēterpils, d/ Berlīne-Šaūli-Rīga-Maskava.

Esamieji geležinkeliai
Statomi "

Esosie dzelzceli
Celamie "

No Šauļiem kā izejas punkta viegli pārkārtot visas iekšzemes dzelzceļu satiksmes līnijas. Šauļi gul nevien uz Rīgas-Vilņas ass, bet arī uz Klaipēdas-Daugavpils ass. Ja rada savienojumus Birzi-Krustpils un Mazišķi-Skrunda-Kuldīga, rodas tālsatiksmes līnijas Šauļi-Ventspils, Šauļi-Gulbene, Šauļi-Abrene, Šauļi-Zilupe. No Šauļiem kā izejas punkta iespējama iekšzemes dzelzceļa satiksme 18 virzienos. 3) Šauļi atrodas Latvijas un Lietuvas kopējā areāla viduspunktam (Panevėža) vistuvāk. 4) Izveidojot Šauļos kopējo galvas pilsētu arī visas Lietuvas gravitācijas centrs pārvietosies ziemeļu virzienā tuvāk Latvijas robežai. Vēsturisku apstākļu dēļ tagad Viļņa un Kauņa atrodas divreiz tālāk no Latvijas robežas nekā Rīga no Lietuvas robežas. Tagad Latvija un Lietuva geopolitiski viena otrai ir "pagriežusas muguras" un ceļi gravitē tiesi pretējā virzienā. Šauļiem izaugot par lielpilsētu šis stāvoklis mainīsies. 5) No aistu vienības idejas viedokļa ir labi, ka kopējā galvas pilsēta atrodas Žemaitijā. Žemaiši ir aistu cilts, kas visilgāk aizstāvēja nacionālo neatkarību. Žemaiši atradās senās Aistijas centrā. Šauļi jaunākos laikos bija Žemaitijas galvas pilsēta. Šauļu tuvumā notikusi arī šlaivenā Saules kauja, kurā žemaiši un zemgalieši uzvarēja krustnesus.

Šauļi būtu kopējā galvaspilsēta, Rīga paliktu arī uz priekšu Latvijas galvas pilsēta un Viļņa Lietuvas galvas pilsēta. Viļņai kā aistu nācijas vēsturiskās pagātnes simbolam, kā 600-gadīgai galvas pilsētai ar iespaidīgiem vēstures un mākslas pieminekļiem un ar izcili skaisto apkārtni būtu piešķiramas arī uz priekšu sevišķas reprezentācijas funkcijas. Jelgavas vēlreiz atjaunotajā pilī varētu iekārtot Aistijas valsts prezidenta vasaras rezidenci. Rīgas kā visas Aistijas lielākās un plāsmas un ģeogefiskās novietnes ziņā reprezentatīvākās pilsētas nozīme apvienotajā valstī tikai pieaugs, jo tās aizmugure būs lielāka.

Šauļu pilsēta savā tagadējā stāvoklī galvas pilsētas uzdevumiem protams nav piemērota. Tā pilnīgi pārveidojama, ceļot valdības ēkas un kultūras iestādes. Veidojami plāsi bulvari un laukumi, ceļami latviešu un lietuviešu valstsvīru un kultūras darbinieku pieminekļi. Reprezentatīvi pārveidojama visa apkārtnē līdz Reķīvas ezeram un Ventas lejai.

Lūdzu aplūkojiet karti, kā izveidojams Latvijas un Lietuvas kopējais dzelzceļu tīkls. Kauņa savienojama ar Daugavpili, Rīga ar Klaipēdu. Tādi savienojumi iespējami arī citās vietās, sabiezinot dzelzceļu tīklu un savienojot abus kompleksus vienā organismā, tādējādi saistot saimniecību un tuvinot tautas masas.

Ja apvienojas visas trīs Baltijas valstis, tad dabiskais centrs iznāk Rīga. Bet vēl varētu notikt, ka Baltijas valstu grupai sakarā ar politisko notikumu attīstību vēl pievienojas Prūsija. Tādā gadījumā jo sevišķi izceļas Kleipēdas nozīme. Labi, ka visas iespējas ir laikus izprojektētas un izdiskutētas.

~~~~~

Mag.phil. Kārlis DRAVIŅŠ konstatējis vecāko latviešu un lietuviešu valodas salīdzināmo vārdnīcu un sarakstījis par to apcerējumu "Dr.jur.Christian Friedrich Temler und sein vergleichendes Wörterbuch der lettischen Sprache", ko izdevusi Lundas universitāte Zviedrijā.

~~~~~

Redakcijai piesūtīti lietuviešu plaši ilustrētā mēnešraksta MARGUTIS, Čikagā, šī gada numuri. Žurnāls sniedz plašu informāciju par lietuviešu dzīvi un iznāk no 1928.gada.

=====

Adrese: LETTISCH LITAUISCHE UNION, Sekretariat, Hannover/Stöcken, Garbsener Landstr.7., Germany.